

1. Tepen apongba mapang Neem totsü 10 ml/tzü liter ka nung meyoakteper araktsüla, kesaji anogo 10 nü arak nung mesen nungi kümzüksü aser naring junga atangtsü.
2. Naring anasa motiram, jaram metsünü tajungba kechiaser item süngdong nung longben, mesen teti amonger
3. Tsüngteb-ba atemba aser tzü atsüngba nung tsünüba ajanga mesen teti mela air.
4. Mesen nungi kümzüksü ashoshi mozü amshitsüla.

Longben Indang

1. Longben mesen aketba, yurur aliba kongsang aser süngoto indoktsüla
2. Tsüngküm nung tongdi süngdong nung 60 cm shi mozü Bordeaux paste mesüra shinü anütsüla
3. Tongti süngdong merüka ayutsüla
4. Mesen-i mejaba tapok nung medi (cotton) petrol mezür inoktsütsüla aser lishi agi nembangtsüla.

Tashidak nung kümzüksü

1. Sungjang metsü tashidak maket tsünüang
2. Nallah junga alitsüla aser ongken nung tzü talangka matsüngdaktsütsüla
3. Süngdong temeket merüktetdang, süngdong aser tera meyirutsütsüla
4. Metsü meyokdang mozü Trichoderma Viridae @ 4-6 gm metsü 1 kg tashi nung yoktsüla
5. Copper fungicides süngdong komo madoktsü atema amshitsüla
6. Komo atokra taküpi okdok-ker Bordeaux paste anütsüla
7. Tera tilaba koba dang tsü tera ta ajar ibai mapang shia mejboktsüla.

Ongzüksü Mapang

Naring kodang sentsü nüna kümdir idangji ongzüksüla, yimya agi Nagaland nung naring aongba mapangji November nungi February tashi alir. Tatenshitsü agi ali 1 ha nung naring 2300 nung 4500 kg tashi ongzüker.

For Further Details Information

Contact :

*Sr. Scientist & Head
Krishi Vigyan Kendra
Yisemyong Mokokchung
P. Box No.23 Nagaland,
kvkmokokchung@gmail.com*

NARING

LU AYIMTSU YIMYA

Published by:

*Krishi Vigyan Kendra
Yisemyong, Mokokchung*

NARING TSUNUTSU INYAKYIM

Süngjang

Iba süngjang nungi asen temang asoshi vitamin-C, acids minerals aser alkaline salt peria agütsür

Tsüngküm Mongpo:

Naring tsünütsü asoshi mongpu talem 13°C nungi 38°C tetsüngda nüngdaker. Aser alitemo tapu aika nung tsünütsü akok. Lisem li aser ajungli koba nung pH 5-6 lir iba nung tajungba tsünütetter. Nagaland nung iba sungjang ya, Mokokchung, Wokha aser Zunheboto district nung tsünütetter.

Naring tapu balala:

Naring tejang (seeds) ya metsü küma amshitsü akok. Naringdong küm 20-30 tain, kecha tashitak maketba repranger metsüji agizüktsüla. Kokra kümshia koba tajungba repranger tajungtiba süngdong shima awatsüla

Tetsüngda

Süngdong tetsüngda 16ft alitsüla aser tarensenshia 18 ft alitsüla

Ongken (pit):

Naring atemtsü atema ongken 45x45x45 cm atutsüla.

Ongken renemba yimya:

1. Nashi sü mol (FYM) 2-4-kg aser aot 5 kg alitemo den meyokteper ongken nung enoktsüla.
2. Neem cake 2-3 kg ongken shia inoktsü akok
3. Naring matemdang, tatemtsu jaka nungji Green manures, Loli aser Matsüklashi amala tsünüba ajanga alitemo renloktsür.

Alu merükba yimya:

1. Meretsüng agi süngdong nungji ali solokja ayiji kanga junga merüka inyaktsüla.
2. Ayi pidokba ajakji süngdong nungji meketa nüngloka dokjang.

Külemi tsünütsü akokbatem:

Jebi, motorjang, luli, mersü, Süngmok ajak naring den tsünütsü akok

Naring dong tulu küma süngjang matandang item sungolio tsünüba ajanga tejangzuk timba angutsü

Süngdong meitba (Prunning) yimya:

Süngdong tila asüdangyongi metong metonga intettsü atema tezulen aliba kongsang ayipdoktsula. Ali nungjagi 75 cm tashi tetongji merektettsüla.

Kongsangtemji longa zua tudaktsutsula. Zutepba aliba kongsangtem, taro mesüra tashitak aketba kongsangtem repranger mapang shia lepdoktsula.

Mesen nungi kümzüktsü atema anebaluba yimya:

1. Tsünglu aruba mapang mesen aketba kongsangtem mejepdoktsüla
2. Kokra kanga junga ainba mapang mejepshir-a masütsüla